

Kmetijstvo.

Umno krmljenje konj.

Konj je drugače ustvarjen nego so prežvekovalci. Poslednji lahko hitro pojedjo, kar se jim položi, ker pozneje prežvekujejo. Konj pa mora sproti prežvekovati in mora zatorej počasneje jesti, da mu hrana zares tekne. Če pride hrana neprezvečena in neoslinjena v želodec, se dobro ne prekuha in zatorej dosti ne koristi. Skušnja uči, da živina mokro krmo hitreje poje nego suho, in nekateri gospodarji mislijo zatorej, da je mokra krma boljša nego suha. To je pa le pri prežvekovalcih resnično, konj pa mokro krmo preslabo zgrize in oslini in jo zatorej želodec prekuhati ne more. Konji, ki se z mokro krmo hranijo, so nekaj časa zares lepi videti, ker so od vode napeti, a s časom pa začne kujati. Za trdo delo niso, ker se hitro pote in utrudijo. Tudi kmalu konja začne ščipati v vampu. Pa še več drugih bolezni prihaja od mokrega krmljenja. Pomisliti je pa tudi treba, da se pri takem krmljenju potratijo tudi mnogo krme, kajti krma, kakor oves, ki se ne prekuha, koristi le vrabcem, ki brskajo po konjskih figah po cesti, nego pa konju. Zatorej noben pameten gospodar svojim konjem ne bode pokladal mokre krme.

Sedaj še hočemo nekoliko omeniti, kaka slama naj se daje konjem. Dobra je ovsena in ržena slama. Taka slama se tudi zaradi tega posebno priporoča, ker govedi tako dobro ne tekne. Po ovseni slami dobi mleko neki čuden okus in ta slama zatorej ni za krave. Če tudi je za konje dobra slama od obeh teh dveh žit, vendar se priporoča, da se od ovsene slame precej ne preide k rženi, kajti poslednja je težje prebavljiva, in bi nagla prememba utegnila prouzročiti kako bolezen. Ječmenova slama ni posebno dobra za konje. Pokladati se sme jim samo s senom, kajti sicer jih začne ščipati v vampu.

Kmetijske raznoterosti.

Krmljenje čebel. Vzemi 20 delov medu, 1 del fine pšenične moke in 30 delov vode, to dobro zmešaj in dobiš dobro hrano za čebele. Tako čebele krmiti je bolje nego s samim medom.

Japonski kostanj. Na Švicarskem delajo poskuse z japonskim kostanjem. Ta kostanj ima jako debel sad, pa mu ne škoduje po zimi hud mraz. Drevesce je majhno in rodi sad že tretje leto.

Kako naj se spravlja krompir? Ne koplji krompirja, dokler ni popolnoma dozorel, kajti klike krompirjeve bolezni so na zelenih listih in potem pridejo do gomolov. Krompir spravlja pri suhem vremenu. Klike krompirjeve bolezni naredo se pri vlažnem vremenu in v močno rosnih nočeh. Krompir je pa treba dobro osušiti, predno se spravi v klet. Moker spravljen krompir rajši gnije. Krompir naj se skrbno zbere, kajti od gnilega krompirja rada prehaja gniloba na zdravega. Pri izbiranju krompirja, naj se odbere tudi krompir, ki bode spomladi za seme. To je potrebno zaradi tega, ker bi se spomladi s prebiranjem pospešilo kaljenje krompirja. Krompir, kateri pa

skali, pa ni več okusen. Za seme naj se odbere le debel krompir, vendar baš najdebelejšega ni treba.

Košnja zelene krme. Praktične skušnje so pokazale, da zvečer, ako je bilo jasno, ima detelja v gorenjih delih mnogo več dušeca, nego zjutraj, da je torej bolj redilna. Zatorej je najbolje zvečer kositi deteljo za zeleno klajo, posebno če je vreme bilo ves dan jasno in gorko.

Gnojenje krompirja. Skušnje so pokazale, da krompirju ne ugaja noben umeten gnoj, ako se sam rabi, pač se pa dosežejo dobri vspehi, če se pomeša umetni gnoj z živinskim gnojem. Natronov solitar za krompir ni dober gnoj, nekaj boljše so kalijeve soli. Najboljši je še kalijev sulfat (žveplenokisli kali), najslabši je pa kainit. Vender se pa lahko reče, da tudi krompir ni posebno dober in tečen, če se mu s temi solmi gnoji.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

247.*)

4. Familija pasjih strupov. Strup kurare. Strihninci in njih strup.

Familija mlečnic se ne odlikuje niti z lepoto cvetja niti s posebnim vzrastom. V nekaterih toplih krajih so se mlečnice tako nakazile, da bi jih lahko s kakti zamenili. Kar se tiče mlečnih sokov, našle so mlečnice pravo žlahto v familiji pasjih strupov, o katerej smo že preje omenili, da so jo razdelili na več manjih familij. No pasji strupi imajo pred mlečnicami to prednost, da se odlikujejo s prekrasnim, časih nenavadnim cvéttjem, da si se kedaj pa kedaj z nenavadno obliko približujejo kaktom. Prekrasno cvetje je vpeljalo mnoge pasje strupe na vrtove, kjer so zavzeli dostojno mesto. Tudi pasji strupi imajo dosta mlečnega soka, in kar se svojstva tega mleka tiče, velika je sorodnost mej eno in drugo familijo. Brali smo, da nekateri mlečarji imajo obilo kavčuka, in kavčuk stvarjajo tudi mnogi zastopniki v familiji pasjih strupov. In število teh pasjih strupov, kateri nam kavčuk dadó, mnogo je večje in dosta potov je tudi sam kavčuk boljši od onega iz mlečarjev.

Razen teh rastlin, katere imajo obilo kavčuka, ima mej pasjimi strupi tudi še takih, v katerih so mlečni sokovi sladki in ugodni ter se morejo kot mleko piti, kar smo našli tudi pri nekaterih mlečarjih. Pri tretjih pa so mlečni sokovi polni najgroznejšega strupa. V gozdih angleške Gujane raste lepo drevo, ki je Indijanci zovejo „hya-hya“. To drevo ima izredno množino belega mleka, katero ni škodljivo: divjaki je radi pijejo. Na Cejlonu raste drugo mlečno drevo, čegar mleko je boljše in tečnejše. Singelezi vele temu drevesu „kiriaghuma“, a Burman pripoveda, da to mleko upotrebijo mesto kravjega.

V Gujani in Braziliji pripravljajo domačini strašne strupe, in to od rastlin, katere gredó v familijo pasjih strupov. Mej temi strupi so najbolje na glasu „worara“

*) V zadnji številki se je po pomoti namesto 246 tiskalo 245.

in „curare“. Woraro napravljajo v holandskeje Gujani od soka jednega pasjega strupa, in od lubja nekih sorodnih rastlin, in to je zelo hud strup. Indijancem je ta strup najboljše orožje proti neprijatelju in zverini. Oni naredé dolgo cev, katero znotraj dobro očistijo in izgledajo, da skozi njo morejo lahko pognati strelico. Strelico izrežejo od trdega lesa, jeden konec jej zašilijo in s strupom namažejo, a drugi konec omotajo s pavolo, da se v cevi dobro drži. S takim orožjem lazi Indijanec po gozdu, in kedar iz zasede izpuhne strelico, gotovo ti na trideset korakov pogodi nesrečno žrtvo, katera kmalu pogine. „Kurare“ pripravljajo vzlasti v španjolskeje Gujani. Ž njim nas je prvi поблиže seznanil Humboldt, ki je v Esmeraldi gledal, kako ga Indijanci prirejajo. Misijonarji, kateri so prvi glas o kuraru v Evropo prinesli, pripovedali so, da človek ta strup že od daleč čuti, in da ga pripravljajo stare ženske. Humboldt pripoveda, da kurare pripravljajo samo starejši in izkušenejši ljudje, kateri ga potem drago prodajajo. Jeden tak starec je hvalil kurare in rekel Humboldtu: „Jaz vem, da vi belci umejete delati črni prah, v katerem je to zlo, da napravlja pok in uplaši živali, ako jih ne zadene. No kurare, katerega se sin od očeta nauči prirejati, vreden je več od vsega tega, kar vi tam preko umejete napravljati. To je sok rastline, kateri tiho ubija, in se ne vé, od kod strelica prihaja. Kurare je gost kot opij in okusa je izredno grenkega. Ako človek nima poškodovanih ust, more ga brez strahu pokušati, ker kurare deluje samo takrat, kedar pride v dotiko s krvjo. Kedar Indijanec kuha kurare, pokušá ga pogosto, da vidi ali je dosta grenak, ker po grenkobi pozna je, kedaj mu je strup gotov. Humboldt sodi, da se kurare prireja od nekega strihninca, no novejši čas so začeli o tem sumiti. Strupeno tvar, katera se v kuraru nahaja, nazvala sta Roulin in Bousingault „kurarin“. Čist kurarin deluje kot grozen strup. Jeden miligram more zajca usmrtiti, ako pride v dotiko s krvjo. Kurarin so začeli upotrebljati tudi v zdravilstvu, zlasti za neke vrste krča, dajali so ga tudi proti božjasti, ali videti je, da tu ne koristi dosta.

Strihninci, katere so preje postavljali v vrsto pasjih strupov, imajo v sebi najhujši rastlinski strup. V njih se nahajata znani strihnin in brucin. Strihnin se nahaja v več sorodnih rastlinah. Jedno grmasto drevo (*Strychnos Ignatii*) rase na Filipinskem otočju, in njegovi plodovi imajo največ strihnina. Za zdravilstvo je dokaj važnejši strihninov oreh (*Strychnos nux vomica*), kateri raste v vzhodnej Indiji in na Cejlonu, ker njegove trde plodove največ v Evropo izvažajo. Na Moluških otokih raste „*Strychnos colubrina*, ki ima v korenu polno najhujšega strupa. Strihnin, ki se iz strihninca jemlje, podoben je belemu prahu ter je izredno grenak; on ubija delovanje živcev. Strihnin je eden najhujših strupov v rastlinstvu, manjše živali poginejo od jednega ali dveh miligramov. Kokoši še najlagje prenašajo ta strup, ker še le od 24 miligramov poginejo. V Indiji živi ptica kljunorožec, katera zoblje strihninove orehe, in se ne zastrupi. Za človeka je navadno 15 do 38 miligramov strihnina dovelj,

da umrje. Zastrupljenja s strihninom se prigajajo največ vsled nepaznosti lekarnarjev. Strup deluje časih zelo hitro, tako da človek umrje v petih ali desetih minutah, nekaternik pa trpi celo uro strašne muke. Zastrupljen človek se koj po smrti skrči in to traje po več mesecev, tako da truplo že gnije, a skrčenost še vedno drži. Dasi je strihnin tako nevaren strup, vendar more, ako ga v malej množini jemljemo, biti izvrsten lek. Najraje ga upotrebljajo v takih slučajih, kjer so pojedini deli telesa otrpnili, ker on jih more oživiti. Tudi božjast zdravijo s strihninom, potem bolezní v čevih, pa mrzlico s kininom ob enem. Vsi strihninci imajo razen strihnina še drug strup, namreč brucin; njegova svojstva so ista kakor strihninova, samo mu je delovanje nekaj slabejše.

V toplih krajih severne Amerike imajo tudi neki pasji strup, v čegar soku Indijanci svoje strelice nama-kajo. Stanovniki na Madagaskaru jemljó plod neke take strupene rastline, da jim sodi zatoženca. Na zboru prisili duhovnik zatoženca, da požre strupeni oreh rastline, kateremu velé botaniki „*Tanghinia venenifera*“, in če ga želodec vrže iz sebe, potem je nedolžen, ako oreh ostane v njem, potem je kriv, in druge kazni mu ni treba, ker ga oreh kmalu umori. Tudi na zahodnej obali afriškeje imajo strihninca, kateri jim sodi o nedolžnosti ali krivdi zatoženčevej. Naposled moramo omeniti še našega oleandra, kateri tudi gré v familio pasjih strupov, ker tudi v njem so našli dva strupa, oleandrin in pseudokurarin.

Novice.

— **Osobne vesti.** Okrajni živinozdravnik g. Artur Folakowsky je premeščen iz Kranja v Ljubljano, okrajni živinozdravnik g. Alfred Folakowsky je premeščen iz Logateca v Kranj, okrajni živinozdravnik g. Fran Majdič pa iz Črnomlja v Logatec.

— **Državni zbor** pretrga svoje seje dne 20. t. m. in deželni zbori prično svoje delovanje dne 3. marca. Zborovali bodo deželni zbori le do Velike noči, po Veliki noči, pa se snide zopet državni zbor, da reši vprašanje glede podpore za dunajske prometne naprave.

— **Vojaški nabori** vršili bodo se letos na Kranjskem naslednje dni: 1. marca v Ljubljani; 3., 4., 5. v Radovljici; 7., 8., 9. v Kranji za Kranj in Tržič; 10., 11., 12. v Škotji Loki; 14., 15., 16. v Kamniku; 17. in 18. v Prevojah za okraj Brdo; 21., 22. in 23. v Litiji; 24. in 26. v Višnji Gori; od 28. do 31. marca in 1. aprila v Novem Mestu; 2. v Metliki; 4. in 5. v Črnomlji; 7., 8. in 9. v Kočevji; 11. in 12. v Ribnici; 13. v Velikih Laščah; od 19. do 23. v Krškem; od 25. do 28. v Ljubljani za ljubljansko okolico; 29. in 30. na Vrhniki; 31. marca in 1. aprila v Vipavi; 4., 5. in 6. aprila v Postojini; 19. in 20. v Ilir. Bistrici; 22. v Ložu; 25. in 16. v Logatecu; 28. in 29. aprila v Idriji.

— **Mlad umetnik.** Dne 17. t. m. koncertoval je v Ljubljani Raoul Koczalski, rodóm Poljak, ki je še-le 7 let star, pa že slaven umetnik na glasoviru. Mladi umetnik, ki je odlikovan že z raznimi redi, vzbudil je zbok svoje spretnosti in umetniške nadarjenosti splošno pozornost mej poslušalci.